

Gambias historie

Nøkkelord

Koloni	Område som har blitt erobret eller tatt over av en fremmed stat og utnyttet økonomisk.
Kolonialisme	Politikk som går på å skaffe, erobre og utnytte kolonier.
Imperiet	Også kjent som et imperium, et stort landområde som består av flere folk og kulturer som blir styrt av en sentralmakt.
Militærkupp	Et statskupp hvor militæret, eller deler av militæret, tar makten i et land fra landets regjering.

Førkolonial tid

Gambias skriftlige historie begynner på 800 tallet. Arabiske kjøpmenn som reiste gjennom saharaørkenen beskrev området som fruktbart, folket vennlig og veiene trygge å reise gjennom.

I middelalderen var Gambia en del av keiserriket Mali. Keiserriket Mali var et veldig rikt land, med mye gull og et av verdens eldste universiteter i Timbuktu. Det var på denne tiden mandinka ble det største språket i Gambia.

Under renessansen på 1500-tallet falt keiserriket Mali, og ble erobret av Songhai, et større rike øst for Mali. Gambia ble selvstendig fra større afrikanske riker kort tid etter, og befolkningen etablerte flere små kongedømmer langs elven.

Kolonitid

Portugal var det første europeiske landet som kom til Gambia i 1455. Gambiaelven ga gode handelsforbindelser lengre inn i vest-Afrika siden store skip kunne seile på den.

Når slave- og gullhandelen ble viktigere og viktigere for Europa, konkurrerte mange europeiske land om å kontrollere Gambiaelven. Mot 1700 og 1800 tallet var det bare Storbritannia og Frankrike som fortsatt kriget om området. I 1889 ble de enige om grensen mellom den britiske/engelske kolonien (Gambia) og den franske (Senegal).

Som engelsk koloni ble Gambia tvunget til å hovedsakelig produsere peanøtter og andre nøtter for imperiet, samtidig som de skulle opprettholde havnen i Banjul for å sikre England handel til vest-afrika. Under både første og andre verdenskrig kjempet gambiere for det britiske imperiet.

Et selvstendig Gambia

På 1950 tallet begynte det britiske koloniriket å kollapse. Gambia ble selvstendig i 1965. De første fem årene hadde de fortsatt dronningen av Storbritannia som statsoverhode, men ble en republikk i 1970.

Gambia og Senegal var mellom 1982 til 1989 del av et land, Senegambia, for å forene økonomien. Avtalen ble innført etter at Senegal hjalp Gambia med å beseire et militærkupp. Gambia trakk seg ut i 1989.

I 1994 opplevde Gambia det eneste vellykkede militærkuppet i landets historie. Yahya Jammeh, en militæroffiser, tok makten i Gambia gjennom militærkupp. Landet ble et diktatur. Yahya Jammeh styrte Gambia frem til 2016, når Adama Barrow overraskende vant valget, og etter noe usikkerhet tok makten. Landet innførte igjen demokrati. Adama Barrow vant valget i 2021, og sitter fortsatt som president av Gambia.

Oppgaver

- **A** Hvilket afrikansk middelalderrike var Gambia en del av?
- **B** Hvilket europeisk land var de første som dro til Gambia?
- **C** Hva måtte Gambia produsere som koloni av Storbritannia?
- **D** Hvem er Yahya Jammeh og Adama Barrow?

Refleksjon

- **E** Hvorfor var europeiske makter interessert i å erobre Gambia?
- **F** Under Yahya Jammeh sitt styre var det veldig få kandidater som stilte til valg. Valget i 2026 ser ut til å få flere kandidater enn noen gang før. Hvorfor?